

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 64/2011-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. apríla 2011 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti M. B., D., A. B., D., a R. M., D., zastúpených advokátom JUDr. O. P., P., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 90/2008 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. B., A. B. a R. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 90/2008 p o r u š e n é b o l o .
2. Okresnému súdu Piešťany p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 90/2008 konal bez zbytočných prietahov.

3. M. B., A. B. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie, každému z nich v sume po 1 000 € (slovom tisíc eur) a R. M. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 100 € (slovom sto eur), ktoré je Okresný súd Piešťany p o v i n n ý zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Piešťany je p o v i n n ý uhradiť M. B., A. B. a R. M. trovy právneho zastúpenia v sume 385,32 € (slovom tristoosemdesiatpäť eur a tridsaťdva centov) na účet ich právneho zástupcu JUDr. O. P., P., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. januára 2011 doručená sťažnosť M. B., D., A. B., D., a R. M., D. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. O. P., P., ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Piešťany (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 90/2008.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh a vyžiadaného predmetného spisu okresného súdu vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou podanou okresnému súdu 6. júla 2004 domáhali proti odporcovi náhrady škody na zdraví a škody na motorovom vozidle v súvislosti s dopravnou nehodou.

Sťažovatelia v sťažnosti podrobne opísali jednotlivé úkony okresného súdu vo veci, ako aj úkony Okresného súdu Trnava, ktorým bolo vedené posudzované konanie v čase od zrušenia do obnovenia konania okresným súdom, a uviedli: *„Okresný súd v Piešťanoch doteraz nerozhodol o merite veci, nebolo vydané ani I. stupňové rozhodnutie. Vytýkame súdu, že vo veci koná so značnými prietahmi. Nepostupuje účelne a racionálne. Konanie trvá viac ako šesť rokov, posledné pojednávanie bolo vykonané dňa 2. 6. 2008. Medzi*

jednotlivými úkonmi súdu sú dlhé časové obdobia, počas ktorých súd efektívne nekonal. Prieťahy v konaní sú nedôvodné a preto podávame túto ústavnú sťažnosť.“

Sťažovatelia podali predsedníčke okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní z 21. apríla 2010, na ktorú odpovedala listom sp. zn. Spr 388/2010 z 13. mája 2010, v ktorom poukázala na dôvody doručovania uznesení okresného súdu zo 16. októbra 2008 účastníkom až v máji 2010 a uviedla: *„Za vzniknutý nedostatok na strane súdu sa Vám ospravedlňujem a v rámci svojej kompetencie dohliadnem, aby v predmetnom konaní ďalej k prieťahom nedochádzalo.“*

Sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd o ich sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Okresný súd v Piešťanoch v konaní sp. zn. 4C 90/2008 porušil základné právo sťažovateľov... na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Okresnému súdu v Piešťanoch sa prikazuje v konaní sp. zn. 4C 90/2008 konať bez zbytočných prieťahov.

M. B. priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 5.000 €, A. B. v sume 1.000 € a R. M. v sume 100 €, ktoré je Okresný súd v Piešťanoch povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia nálezu.

Okresný súd v Piešťanoch je povinný uhradiť sťažovateľom trovy právneho zastúpenia v sume 904,48 € na účet ich právneho zástupcu advokáta JUDr. O. P... do dvoch mesiacov od doručenia nálezu.“

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 64/2011-15 z 23. februára 2011 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť sťažovateľov.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr 166/11 zo 16. marca 2011, v ktorom podrobne vymenoval jednotlivé úkony okresného súdu v namietanom konaní.

K vyjadreniu okresného súdu právny zástupca sťažovateľov v podaní z 28. marca 2011 nezaujal meritórne stanovisko.

Predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení zo 16. marca 2011 a právny zástupca sťažovateľov vo vyjadrení z 28. marca 2011 ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť v tejto veci pôvodne prijal na ďalšie konanie I. senát ústavného súdu v zložení Milan Ľalík (predseda senátu), Marianna Mochnáčová a Peter Brňák (sudcovia). V zmysle rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2011 účinného od 1. marca 2011 I. senát ústavného súdu rozhoduje v tomto zložení: Peter Brňák (predseda senátu), Marianna Mochnáčová (sudkyňa) a Milan Ľalík (sudca). Z uvedeného dôvodu vec prerokoval a vo veci samej rozhodol I. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Z obsahu vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 4 C 90/2008 ústavný súd zistil tento priebeh konania:

- 6. júla 2004 sťažovatelia ako žalobcovia doručili okresnému súdu žalobu o náhradu škody na zdraví a motorovom vozidle v súvislosti dopravnou nehodou, konanie o nej bolo vedené pod sp. zn. 5 Ro 2/2004 a následne pod sp. zn. 6 C 115/2004,

- 25. augusta 2004 bol pripojený súvisiaci trestný spis a vyžiadané podklady o likvidácii poistnej udalosti od príslušnej poisťovne,

- počnúc od 1. januára 2005 po zrušení okresného súdu vo veci konal Okresný súd Trnava a konanie viedol pod sp. zn. PN 6 C 115/2004,

- 14. apríla 2005 bola zaslaná žaloba na vyjadrenie žalovanému, opätovne bola vyzvaná poisťovňa na doloženie dokladov a bolo nariadené prvé pojednávanie vo veci,

- po doručení vyjadrení žalovaného a poisťovne sa vo veci konalo 22. júla 2005 prvé pojednávanie, ktoré po prerokovaní veci bolo odročené pre účely nariadenia znaleckého dokazovania z odboru zdravotníctva a cestnej dopravy,

- 28. marca 2006 boli uzneseniami ustanovení znalci na vyhotovenie znaleckých posudkov, ktoré boli doručené súdu v júni a auguste 2006,

- po zaslaní znaleckých posudkov na vyjadrenie účastníkom a poisťovni a po ich vyjadrení sa vo veci konalo druhé pojednávanie 4. decembra 2007, ktoré po prerokovaní veci bolo odročené pre účely predvolania znalca,

- počnúc od 1. januára 2008 vo veci opäť konal okresný súd a konanie viedol pod sp. zn. 4 C 90/2008,

- 2. apríla 2008 okresný súd uznesením pripustil sťažovateľmi navrhovanú zmenu žaloby a vo veci sa konalo tretie pojednávanie,

- po doručení písomných vyjadrení účastníkov (čiastočného späťvzatia žaloby sťažovateľmi a návrhu na doplnenie dokazovania predloženého poisťovňou ako vedľajším účastníkom) a ich zaslaní ostatným účastníkom na vyjadrenie sa štvrté pojednávanie konalo 2. júna 2008, ktoré bolo odročené pre účely nariadenia kontrolného znaleckého dokazovania,

- 14. októbra 2008 a 16. októbra 2008 boli okresným súdom vypracované uznesenia o čiastočnom zastavení konania na základe späťvzatia žaloby sťažovateľmi a o nariadení kontrolného znaleckého dokazovania na určenie hodnoty motorového vozidla a na vypracovanie posudku bol ustanovený Ústav súdneho inžinierstva v Žiline (ďalej len „znalecký ústav“),

- napriek tomu, že pokyn sudcu na doručovanie už uvedených uznesení bol daný ešte v októbri 2008, k ich doručovaniu účastníkom došlo až máji 2010 potom, ako sťažovatelia podali sťažnosť na prieťahy v konaní predsedníčke okresného súdu,

- uznesením z 2. júla 2010 okresný súd zrušil ustanovenie znaleckého ústavu na vypracovanie znaleckého posudku a ustanovil iného znalca a 23. júla 2010 bol okresnému súdu vrátený spis od znaleckého ústavu,

- vo februári 2011 bol spis predložený ústavnému súdu.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre s'ťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj s'ťažnosť s'ťažovateľov.

1. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom posudzovaného konania vedeného okresným súdom je nárok s'ťažovateľov na náhradu škody na zdraví a motorovom vozidle v súvislosti s dopravnou nehodou. Žaloby tohto typu tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Napriek tomu určitú právnu a skutkovú náročnosť posúdenia nárokov s'ťažovateľov mohla predstavovať potreba znaleckého skúmania rozhodných skutočností pre posúdenie nárokov s'ťažovateľov.

2. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd v posudzovanom konaní vedenom okresným súdom nezistil žiadne okolnosti, ktorými by s'ťažovatelia prispeli k priet'ahom v konaní okresného súdu.

3. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd sa z vyžiadaného spisu oboznámil s predmetom a doterajším priebehom posudzovaného konania a konštatuje, že okresný súd od začatia konania 6. júla 2004 do 16. októbra 2008 priebežne vykonával úkony smerujúce k prerokovaniu a rozhodnutiu veci. Napriek časovému odstupom medzi jednotlivými úkonmi súdu nie je možné v jeho konaní v tomto období od 6. júla 2004 do 16. októbra 2008 ustáliť prieťahy takej intenzity, ktoré by nasvedčovali možnosti porušenia označeného základného práva sťažovateľov.

Prieťahy väčšej intenzity v trvaní jedného a pol roka nastali v období od 16. októbra 2008 do mája 2010, keď neboli účastníkom doručené už vyhotovené uznesenia a okresný súd vo veci nevykonával ani žiadne iné úkony. Avšak potom, ako bola sťažovateľmi podaná sťažnosť na prieťahy v konaní predsedníčke okresného súdu, došlo k zjednaniu nápravy vo vzťahu k uvedenej nečinnosti okresného súdu spočívajúcej v nedoručení už vypracovaných uznesení.

Sťažnosť na prieťahy v konaní podaná sťažovateľmi sa však neprejavila ako účinný prostriedok nápravy vo vzťahu k činnosti okresného súdu v ďalšom období, keďže okresný súd napriek ustanoveniu nového znalca na ohodnotenie motorového vozidla ešte v júli 2010 a stanoveniu 60-dňovej lehoty na vypracovanie posudku (2. júla 2010 bol ustanovený znalec a 23. júla 2010 mal okresný súd k dispozícii spis od skoršie ustanoveného znaleckého ústavu) ani do podania sťažnosti sťažovateľmi ústavnému súdu 7. januára 2011 nezabezpečil vyhotovenie tohto znaleckého posudku.

Nečinnosť okresného súdu pri zabezpečení znaleckého posudku, ktorého vykonanie bolo nariadené v júli 2010, nie je možné hodnotiť ako prieťah takej intenzity, ktorý by mohol viesť k porušeniu označeného základného práva sťažovateľov, avšak v spojitosti s predchádzajúcou nečinnosťou okresného súdu v období od 16. októbra 2008 do mája 2010 a s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania v trvaní viac ako 6 a pol roka a predmet tohto konania (nárok na náhradu škody na zdraví a majetku vzniknutej pri dopravnej nehode) ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

Ústavný súd rozhodol v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde a prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez priet'ahov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. M. B. v sume 5 000 €, A. B. v sume 1 000 € a R. M. v sume 100 € z dôvodov uvedených v sťažnosti poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 € pre M. B., sumy 1 000 € pre A. B. a sumy 100 € pre R. M. za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia ústavný súd prihliadal na celkovú dobu posudzovaného súdneho konania a jeho priebeh, na mieru zavinenia okresného súdu na vzniknutých prierahoch v posudzovanom konaní, ako aj správanie sťažovateľov v konaní.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovatelia boli vo veci úspešní, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom. Ústavný súd priznal sťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2011 (prevzatie a príprava zastupovania a písomné podanie sťažnosti ústavnému súdu) u každého z troch advokátom zastúpených sťažovateľov. Vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 2 v spojení s § 3 ods. 1 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2011 1/6 z výpočtového základu zo sumy 741 €, čo predstavuje za jeden úkon právnej služby odmenu v sume 123,50 € a 7,41 € režijný paušál. Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo

viacerých osôb, čo v danom prípade predstavuje zníženie odmeny za jeden úkon právnej služby zo sumy 123,50 € o 50 %, t. j. na sumu 61,75 €. Odmena advokátovi za poskytnuté právne služby v konaní pred ústavným súdom predstavuje celkovú sumu 385,32 € [(2 x 61,75 €) x 3 zastúpené osoby plus (2 x režijný paušál 7,41 €) = 385,32 €]. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

Podanie sťažovateľov z 28. marca 2011 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na absenciu ústavnoprávneho rozmeru v jeho obsahu ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2011